

Ruta do Xabriña

A Ruta do Xabriña, transcorre polas parroquias de Paraños, Prado da Canda e A Lamosa, situadas no alto val que forma este río, afluente do Tea. O principal punto de partida está en Paraños, pero tamén se pode comezar en moitos outros lugares: A Lamosa (N-120), Prado de Canda ou Corzós (na estrada da Franqueira). Dende Paraños, seguindo o curso do Xabriña, tamén se pode enlazar coa ruta dos muiños de Mouriscados.

O percorrido total de máis de 17 Km. ten como principal protagonista o río Xabriña e os seus afluentes. Presenta pouco desnivel xa que ascende suavemente dende Paraños, no curso medio do río, ata as altas terras da Canda.

A súa estrutura é circular, conformada por dous grandes aneis que teñen o seu punto de encontro na fermosa ponte Folón. O primeiro anel, dende Paraños ata a ponte, ten como protagonista principal o río Xabriña, as fragas e a abundosa vexetación de ribeira. O segundo anel, que pasa por Prado e A Lamosa, vains permitir coñecer históricos camiños, unha boa arquitectura rural así como a actividade dos cereiros, xa desaparecida.

O camiñante pode facer a ruta completa, calquera destas dúas alternativas, ou planificar diversas combinacións en función do seu interese.

A Ruta combina con perfección os valores naturais co rico patrimonio etnográfico das tres

parroquias: as fermosas ribeiras do río e a súa vexetación, fragas, prados, levadas, pontes e pasos, vellos camiños, fontes e lavadoiros, petos de ánimas, cruces e cruceiros, forxas, eiras e lagares da cera ... e os muiños, que podemos atopar en calquera recanto dos ríos.

Unha perfecta conxunción entre os valores naturais e a sabia intervención do home durante séculos.

1. OS CEREIROS

A Ruta do Xabriña vains permitir coñecer un poco máis desta profesión desaparecida nas parroquias a mediados do século XX. Un achegamento aos traballos dos cereiros témolo na visita aos lagares onde se elaboraba a cera, e ás eiras, onde se poñía a corar.

En Paraños, atopamos un lagar restaurado a carón de dúas eiras; unha delas formando parte da estrutura dunha casa. En A Lamosa atopamos as ruínas dun lagar e ata seis eiras da cera.

2. OS MUIÑOS

Mais de trinta muiños espallados ao logo deste treito do río Xabriña e dos regueiros que van parar a él. Vémoslos con distintas formas de cubo, de boa mampostería e de probe cachotería; con unha ou dúas moegas, grandes e pequenos, esbrollados ou restaurados e recuperados.

Supoñen a mostra máis destacada de toda unha economía rural vencellada ao millo e foron básicos para poderen sobrevivir en tempos duros os veciños das aldeas. Representan un dos grandes atractivos para botármolos a camiñar e descubrilos.

3. AS FONTES

A ponte máis representativa de toda a Ruta é a ponte Folón entre Prado e A Lamosa, por onde pasa un histórico camiño; pero hai moitas outras e tamén pontellas e pasos, nos que hai que ir choutando de pedra en pedra. Hoxe algunhas pontes están reconstruídas en formigón debido a que es anchentas do río levaron as vellas pedras.

4. OS PETOS

Entre os numerosos petos de ánimas, destaca o que está situado na Aldea de Baixo (Prado da Canda), que forma parte dun fermoso recuncho que atravesa o río Azal. Por aquí pasa un histórico camiño de arrieiros, a vereia, que enlazaba os terras do Condado co Ribeiro.

En Prado da Canda aida atoparemos dous petos de ánimas máis. Na parroquia de A Lamosa hai cinco e na de Paraños catro. Tamén cómpre destacar o cruceiro de Paraños, construído no ano 1789 que tamén ten un peto aos pés.

5. AS VISTAS

Os Cotos da Bouza (688 m.), formados por caprichosos bolos de granito, situados entre Prado e os altos da Canda, representan o punto máis alto da Ruta e un excelente miradoiro da parte superior do val do río Xabriña; así como dos montes que o circundan como o Montouto (949 m.), e outros máis lonxanos como a serra do Suido o Monte Maior ou O Galleiro.

Outros moitos lugares esparexidos por toda a Ruta tamén nos van permitir admirar as fermosas paisaxes deste lugar.

6. OS CAMIÑOS

Camiños históricos, vellos camiños carreteiros ou sinxelas congostras, todo un entramado de vías onde pasaban moito tempo os nosos antergos, hoxe vémoslos esquecidos e solitarios.

Os carballos e os camiños forman un conxunto inseparable que atoparemos en moitos treitos desta ruta ou a pouco que, pola nosa conta, nos arredemos dela.

7. FRAGAS E CARBALLEIRAS

Os carballos, asociados a outras especies como loureiros, acivros, aínda manteñen relativa importancia no alto val do río Xabriña, especialmente nas zona coñecida como As Chozas. A isto debemos engadirle unha importante vexetación de ribeira que acompaña ao río, formada sobre todo por aveleiras, amieiros, salgueiros,...

8. A FAUNA

O humilde e, cada vez máis escaso "cabaliño do demo", non é a especie que máis presenza ten neste espazo natural, nin tampouco a esquiva lontra ou o ameazado lobo, pero representan unha mostra da variedade de fauna que nos podemos atopar pola beira do Río ou polas corredoiras, e mostránnos a pureza e o bo estado de conservación dos hábitats que conforman esta Ruta.

9. O RÍO

Columna vertebral da ruta, o río Xabriña e os regueiros que van ter a él e que, xuntos conforman o val, son os grandes protagonistas que nos acompañan neste fermoso paseo pola natureza covelense.

Abrolla no alto da serra da Canda, e vai descendendo monte abaixo e regando as terras de antigos prados e multitude de veigas de millo que hoxe só perduran na memoria das persoasmaiores de A Lamosa, Prado de Canda, Paraños, Mouriscados, Meirou ou Queimadelos.

PLANO DE SITUACIÓN

TELÉFONOS DE INTERESE

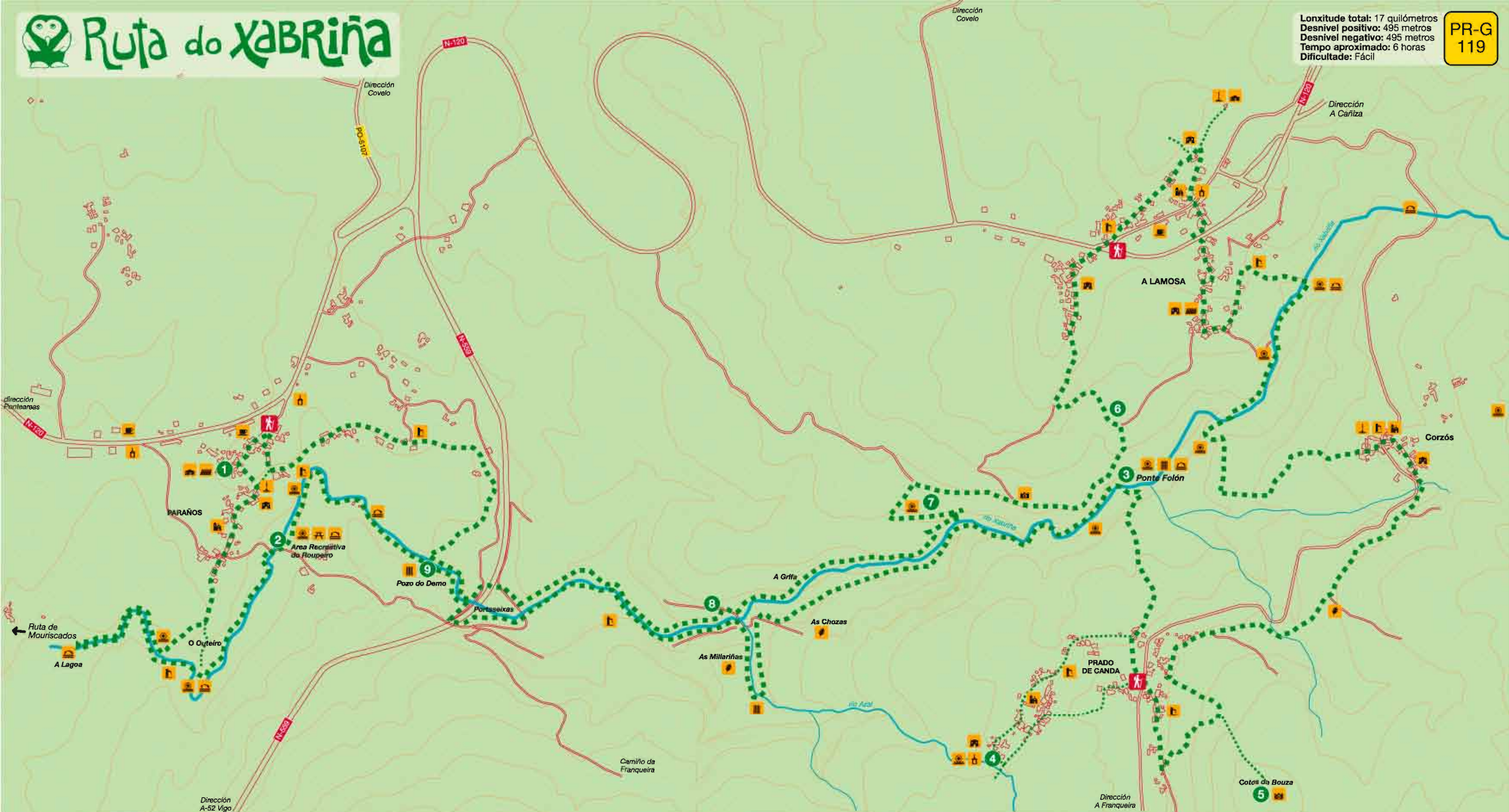
- Información, suxestións, visitas: 664 244 722
- Comunidade de Montes de Paraños: 986 645 768
- Concello de Covelo: 986 650 027
- Centro de Saude de Covelo: 986 650 022
- Guarda Civil de Covelo: 986 650 003
- Restaurante Parrillada La Pradera-Paraños: 986 650 042
- Casa Serafín-Paraños: 986 650 096
- Bar O Cuartel-A Lamosa: 986 645 863
- Albergue Alentea (Turismo Rural) Barcia de Mera: 986 668 134
- Rectoral de Fofe (Turismo Rural) Fofe: 986 668 750
- Lugar dos Devas (Turismo Rural) Godóns: 986 668 551

Ruta do Xabriña

Lonxitude total: 17 quilómetros
 Desnivel positivo: 495 metros
 Desnivel negativo: 495 metros
 Tempo aproximado: 6 horas
 Dificultade: Fácil

PR-G
119

SINAIS VIARIOS
 sendeiros de pequeno percorrido

- continuidade de sendeiro
- cambio de dirección
- dirección errónea

PR-G 119 Ruta do Xabriña
 frecha

SIMBOLOXÍA
 atópanse ao longo de toda a ruta

Muiño	Cruceiro
Ferenza	Fraga
Area recreativa	Miradoiro
Ponte, pontillón	Peto de ánimas
Igrexa, capela	Arquitectura popular
Fonte	Lagar da cera
Eira da cera	Bar/Restaurante